

MUNI LAW

Osoby a osobní statut. Osobní statut právnické osoby a jednání za společnost. Právní jednání dle ZMPS a dle nařízení Řím I. Zastoupení.

Osnova přednášky

- Osoby a osobní statut
  - Pojem obvyklý pobyt
  - Fyzické osoby
  - Právnícké osoby
- Kolizní úprava právních jednání – platnost, forma
  - Úprava v ZMPS
  - Úprava v nařízení Řím I
- Zastoupení

Opakování na úvod

- Osoba
- Právní osobnost
- Svěprávnost

Subjekty soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem

- Fyzické osoby
  - Právnícké osoby
  - Stát
-
- Který právní řád upravuje právní postavení osoby?

Osobní statut

- Právní řád rozhodný pro otázky právní osobnosti a svéprávnosti
- Prameny úpravy
  - ZMPS
  - Unijní předpisy – čl. 13 nařízení Řím I, nařízení o dědictví
  - Dvoustranné smlouvy o právní pomoci

Příklad

- *Pan Novák (obvyklý pobyt v ČR) jako kupující uzavřel kupní smlouvu s panem Gruberem (obvyklý pobyt v Rakousku), jejímž předmětem je nemovitost v Rakousku.*
  - Kupní smlouva se řídí rakouským právem (čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení Řím I)
  - To, zda jsou osoby způsobilé smlouvu uzavřít, je třeba určit samostatně (např. způsobilost pana Nováka se řídí českým právem)

Pojem obvyklý pobyt (fyzické osoby)

- Hraniční určovatel i kritérium pro založení mezinárodní příslušnosti soudů
- Používají unijní předpisy i ZMPS
- U fyzických osob není definováno v unijních předpisech ani v ZMPS
  - Nařízení Řím I a Řím II používají i pro právnické osoby (vymezeno v čl. 19 nařízení Řím I, v čl. 23 nařízení Řím II) – místo ústřední správy
  - V nařízení Řím I a Řím II definováno i bydliště podnikající fyzické osoby (hlavní místo podnikání)

■ -

Pojetí obvyklého pobytu v předpisech EMPS

- Judikatura SDEU k nařízení Brusel II bis – obvyklý pobyt dítěte
  - Obecná vodítka i pro ostatní nařízení
- **Autonomní výklad**
  - Kontext příslušného ustanovení a cíl daného předpisu
  - Specifika dané právní úpravy, upravených právních poměrů i právního postavení dotčené osoby
- **Faktický vztah k určitému místu**
  - Posouzení všech konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě.
  - Centrum životních zájmů osoby, středobod jejího života

Pojetí obvyklého pobytu v předpisech EMPS

- Fyzická přítomnost
  - Nezbytná
  - Nesmí být pouze dočasná či příležitostná
  - Minimální délka není stanovena
- Sociální integrace (integrace v sociálním prostředí)
  - Rodinné a pracovní vazby (u dětí např. školní prostředí)
  - Další sociální vazby
  - Jazykové znalosti a státní příslušnost jako indicie
- Subjektivní složka (úmysl osoby)
  - Není nezbytnou či rozhodující podmínkou
  - Role zejména tehdy, není-li možné objektivní okolnosti spolehlivě zjistit nebo jejich posouzení není jednoznačné

Pojetí obvyklého pobytu v ZMPS

- Nejedná se o trvalý pobyt dle zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech
- Nelze ignorovat výklad v rámci EMPS
- Výklad v souladu s výkladem v předpisech EMPS
- **Obvyklý pobyt x bydliště dle § 80 obč. zák.**
  - Rozdíl v relevanci subjektivní stránky
  - V případě bydliště je určujícím pojmovým znakem úmysl osoby se na určitém místě trvale zdržovat

Podobné pojmy

- Obvyklý pobyt ≠ trvalý pobyt
- Obvyklý pobyt ≠ bydliště
- Obvyklý pobyt = obvyklé bydliště
  - Pouze otázka překladu (viz např. nařízení Řím I, nařízení Brusel II bis)
  - Pojem obvyklý pobyt je vhodnější (viz i např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011)

Příklady – obvyklý pobyt

- *Pan Ivan je slovenský státní občan. V České republice vystudoval vysokou školu a žije zde už několik let (je zde zaměstnán a koupil si zde byt). Trvalý pobyt má dle občanského průkazu stále na Slovensku.*
- *Pan Jan je český státní občan žijící na území České republiky. V České republice studuje vysokou školu a v roce 2023 odjel na jednosemestrální studijní pobyt v rámci programu Erasmus do Belgie.*

Příklady – obvyklý pobyt

- *Pan Gruber je rakouským státním občanem. Původně žil v Rakousku, byl zde ženatý, z tohoto manželství se narodily dvě děti. Poté se rozvedl a přestěhoval se do ČR. Zde se podruhé oženil, z druhého manželství se mu narodilo jedno dítě a žije zde už 16 let.*

Příklady – obvyklý pobyt

- *Pan Peeters (nizozemský státní občan) žije a pracuje v Nizozemsku. Svým zaměstnavatelem je vyslán na dvouletý pracovní projekt do Polska. Jeho manželka i dítě zůstaly v Nizozemsku.*
- *Pan Novák (český státní občan) pracuje posledních 10 let v Rakousku, kde tráví pravidelně 4 dny v týdnu. Zbývající čas tráví v České republice, kde žije jeho rodina a kde se nachází většina jeho majetku.*

Právní osobnost fyzických osob

- § 29 odst. 1 ZMPS – obvyklý pobyt
- Dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní příslušnost
  - Viz např. čl. 18 odst. 1 dvoustranné smlouvy s „Jugoslávií“
- Nařízení o dědictví – způsobilost být dědicem (čl. 23 – řídí se dědickým statutem)
- Nerozhoduje právo rozhodné pro právní poměr s mezinárodním prvkem, jehož je osoba subjektem

Svéprávnost fyzických osob

- § 29 odst. 1 ZMPS – obvyklý pobyt
- § 29 odst. 2 ZMPS – subsidiárně místo právního jednání
- Dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní příslušnost
  - Viz např. čl. 18 odst. 2 dvoustranné smlouvy s „Jugoslávií“
- Článek 13 nařízení Řím I
- Nerozhoduje právo rozhodné pro právní poměr s mezinárodním prvkem, jehož je osoba subjektem

Článek 13 nařízení Řím I

- *Ve smlouvě uzavřené mezi osobami, které se nacházejí v téže zemi, se může fyzická osoba, která by byla způsobilá podle práva této země, odvolat na svou nezpůsobilost vyplývající z práva jiné země pouze tehdy, pokud druhá smluvní strana o této nezpůsobilosti v době uzavření smlouvy věděla nebo o ní nevěděla z nedbalosti.*

Příklad

- *Pan X. uzavírá smlouvu s panem Y. ve státě Y. Podle práva státu Y. je pan X. zletilý a tudíž plně svéprávný. Právo státu X. stanovuje pro dosažení plné svéprávnosti vyšší věkovou hranici a dle tohoto práva není pan X. způsobilý takovou smlouvu sám uzavřít. Pan Y. o odlišné úpravě ve státě X. nemá tušení a počítá s tím, že pan X. může smlouvu uzavřít, protože ve státě Y. tak mohou lidé jeho věku bez problému činit. Smlouva bude považována v tomto případě za platně uzavřenou, protože pan X. se nemůže dovolat práva státu X.*

Rozsah § 29 odst. 1 a 2 ZMPS

- Nepoužije se na:
  - Způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost (§ 9 ZMPS)
  - Směnečná a šeková způsobilost (§ 31 ZMPS)
  - Způsobilost uzavřít manželství (§ 48 ZMPS)
  - Způsobilost pořídit závěť (nařízení o dědictví)
  - Omezení či zbavení svéprávnosti (§ 34 ZMPS)
  - Dědická způsobilost (nařízení o dědictví)
  - Deliktní způsobilost (nařízení Řím II, § 101 ZMPS)

Osobní statut právnické osoby

- § 30 odst. 1 ZMPS – **zásada inkorporační**
  - *Právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla.*
- Vedle zásady inkorporační se v jiných právních řádech objevuje i zásada (skutečného) sídla

Příklad

- *Společnost Sicht (založená dle kyperského práva, sídlo na Kypru, ústředí v Rakousku, společníky jsou právnické osoby se sídlem v Rakousku a Polsku) vlastní apartmány v Rakousku a ve Slovinsku, které dále pronajímá především k turistickým účelům. V roce 2019 se rozhodla své aktivity rozšířit i na území ČR. Za tímto účelem uzavřela tři smlouvy se společností ZetInvest (založena dle nizozemského práva, ústředí v ČR), jejichž předmětem byla koupě tří apartmánových domů v turistických lokalitách v ČR (Šumava, Krkonoše, Jeseníky).*

Osobní statut právnické osoby – působnost

- Zda je útvar právnickou osobou
- Název/obchodní firma
- Zakladatelské právní jednání
- Vnitřní poměry
  - Organizační struktura – **orgány a jejich působnost**
  - Vznik a zánik členství
  - Podmínky pro převod či přechod členství
  - Poměry mezi PO a jejím členy
  - Vzájemné poměry členů
  - Ručení členů za závazky právnické osoby
- Zánik

Příklad

- *Pan Beránek (česká státní příslušnost, obvyklý pobyt v ČR) a pan Tichý (rakouská státní příslušnost, obvyklý pobyt v Rakousku) uzavřeli v roce 2023 smlouvu, kterou zakládají společnost s ručením omezeným se sídlem ČR.*
  - Dle jakého práva posoudíme, jaké náležitosti má smlouva mít?
  - Dle jakého práva posoudím otázku, zda i pan Tichý jako rakouský státní příslušník může být jednatelem?

§ 30 odst. 2 ZMPS

- Osobní statut určí, zda je způsobilost právnické osoby omezena
- § 30 odst. 2 – subsidiární kolizní norma – běžná jednání

Zakládání právnických osob se sídlem v ČR

- § 30 odst. 3 ZMPS
  - *Právnická osoba se sídlem v České republice může být založena pouze podle českého právního řádu. (Tím není dotčena možnost přemístit do České republiky sídlo právnické osoby založené podle právního řádu cizího státu, která má sídlo v zahraničí, jestliže to umožňují mezinárodní smlouva, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo jiný právní předpis.)*

Příklad

- *Pan Tichy (rakouská státní příslušnost, obvyklý pobyt v Rakousku) a pan Beránek (česká státní příslušnost, obvyklý pobyt v ČR) chtějí založit obchodní společnost, která bude mít sídlo v České republice.*
- Musí zvolit některou z forem, kterou připouští zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, např. společnost s ručením omezeným. Nemohou tak např. založit Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) dle rakouského práva.

Uznání právnických osob

- Zahraniční entita je právnickou osobou podle svého osobního statutu => uznává se bez dalšího za právnickou osobu v oblasti českého právního řádu
- § 3024 odst. 2 občanského zákoníku

Unijní právnické osoby

- Evropská společnost
- Evropské hospodářské zájmové sdružení
- Evropská družstevní společnost
- Nařízení + právní předpisy státu, kde má daná osoba sídlo

Právní jednání

- Právní skutečnost
- Právní řády – požadavky:
  - Existence
  - Platnost
- Právní jednání zakládá soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem
  - Které právo je rozhodné pro splnění podmínek existence a platnosti právního jednání?

Existence/platnost právního jednání - § 41 ZMPS

- Obecná úprava
- Použije se pouze tam, kde není odlišná úprava:
  - V mezinárodních smlouvách
  - V unijních předpisech (např. nařízení Řím I, nařízení Řím II, nařízení o dědictví, nařízení Brusel I bis, nařízení o majetkových poměrech manželů)
  - V jiných ustanoveních ZMPS (zvláštní úprava)

§ 41 ZMPS

- Existence, platnost, následky neplatnosti (např. odpovědnost za škodu, vrácení poskytnutých plnění)
- Hraniční určovatel *lex causae* právního poměru, který byl právním jednáním založen (x zvláštní úprava v ZMPS, povaha věci)
  - Fikce platnosti právního jednání
- Právo rozhodné pro otázku existence a platnosti smlouvy o manželském majetkovém režimu: § 49 odst. 4 ZMPS určuje právo rozhodné pro smluvenou úpravu manželského majetkového práva, tedy pro právní poměr, který byl jednáním (smlouvou) založen.

Zvláštní úprava v ZMPS

- Způsobilost osob (§§ 29 a 30)
- Forma právního jednání (§ 42) + další kolizní normy pro formu určitých právních jednání
- Zastoupení (§§ 44 – 45)
- Způsobilost uzavřít manželství, podmínky jeho platnosti (§ 48)
- Platnost určení rodičovství (§ 54 odst. 3)
- Způsobilost uzavřít registrované partnerství a jeho platnost (§ 67 odst. 2)

Článek 10 nařízení Řím I

- Existence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy
  - I uzavření smlouvy, včlenění obchodních podmínek, bitva formulářů, hodnocení mlčení, ...
- *Lex causae* smlouvy (pokud by byla platná)
- Odst. 2
  - Právo státu, kde má osoba obvyklý pobyt
  - Zjištění, že osoba neprojevila souhlas
  - Není přiměřené použít *lex causae* smlouvy

Příklad

- *Francouzská společnost Vin de haute qualité, s.a.r.l. zaslala prostřednictvím emailu návrh na uzavření smlouvy české společnosti High-quality Wine, s.r.o., konkrétně na dodávku 600 ks lahví vína Pessac-Léognan 0,75l, za cenu 10000 euro. Součástí návrhu bylo mimo jiné následující ujednání: „Tato smlouva se řídí francouzským právem s vyloučením Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.“ V příloze emailu byly obchodní podmínky francouzské společnosti. V návrhu na ně nebyl odkaz. Česká společnost odpověděla rovněž prostřednictvím emailu, že s návrhem souhlasí.*
- Dle jakého práva posoudíme, zda se obchodní podmínky francouzské společnosti staly součástí smlouvy?

Příklad

- *Osoba A. ze státu A (jako poskytovatel) jednala o uzavření smlouvy o poskytování služeb s osobou B. ze státu B. Po jednání zaslala osoba A konečný návrh, osoba B se k němu již nevyjádřila.*
- Pokud by byla smlouva uzavřena a platná, řídila by právem státu A (viz čl. 4 odst. 1 písm. b)), stejným právem se tedy řídí i posouzení existence (uzavření) smlouvy.
- Dle práva státu A je mlčení osoby B. v dané situaci považováno za souhlas. Osoba A. se tedy domáhala „přijetí služby“ po osobě B. a zaplacení.
- Dle práva státu B není mlčení osoby B považováno za souhlas.
  - Dle čl. 10 odst. 2 by se zde osoba B. mohla dovolat práva státu B.

Forma právního jednání

- Nutnost písemné formy, požadavky na podpis, nutnost úředního ověření či notářského zápisu, nezbytnost přítomnosti svědků
- Úprava v § 42 ZMPS - obecná úprava - použije se pouze tam, kde není odlišná úprava:
  - V mezinárodních smlouvách
  - V unijních předpisech (např. nařízení Řím I, nařízení Řím II, nařízení o dědictví, nařízení Brusel I bis, nařízení o majetkových poměrech manželů, ...)
  - V jiných ustanoveních ZMPS (zvláštní úprava)

§ 42 ZMPS

- *Lex causae* právního poměru nebo právní řád státu, kde se nachází nemovitost, stanoví zachování určité formy jako **nezbytnou podmínku platnosti**, je nutné tuto formu zachovat
- V ostatních případech - právní jednání je platné co do formy, jestliže forma vyhovuje právnímu řádu státu:
  - Kterým se řídí smlouva nebo jiné právní jednání a právní poměr jimi založený, **nebo**
  - Ve kterém byl některým jednajícím učiněn projev vůle, **nebo**
  - Ve kterém má některý jednající svůj obvyklý pobyt nebo sídlo, **nebo**
  - Ve kterém je nemovitá věc, které se právní jednání týká

Speciální úprava v ZMPS

- Forma směnečného a šekového prohlášení a protestu (§ 43)
- Forma plné moci (§ 44)
- Forma uzavření manželství (§ 48)
- Forma pořízení pro případ smrti (§ 77 -> nařízení o dědictví)
- Forma dohod o volbě soudu (§§ 85, 86, 88)
- Forma rozhodčí smlouvy (§ 117)

Článek 11 nařízení Řím I

- Formální platnost (autonomní výklad) – písemná forma, podpis, nutnost veřejné listiny, ověření či přítomnost svědků (x zápis do veřejných rejstříků, souhlas orgánu veřejné moci)
- Dopadá i na následky nedodržení formálních požadavků
- Odst. 1 – smlouva mezi osobami, které se nacházejí téže zemi
- Odst. 2 – smlouva mezi osobami, které se nenacházejí v téže zemi
- Odst. 3 – jednostranné jednání týkající se smlouvy
- Odst. 4 – spotřebitelské smlouvy
- Odst. 5 – smlouvy, jejichž předmětem je věcné právo nebo nájem k nemovitosti

Článek 11 odst. 1

- Osoby uzavírající smlouvu či jejich zástupci se v **okamžiku uzavření smlouvy** nacházejí v téže zemi
  - Okamžik, kdy učiní relevantní projev vůle vedoucí k uzavření smlouvy (typicky nabídka a přijetí)
- Dva rovnocenní hraniční určovatelé
  - **Právo rozhodné pro smlouvu**
  - **Místo uzavření smlouvy**
- Nejsou-li splněny podmínky ani jednoho z právních řádů
  - Následky se posoudí dle toho, který je příznivější pro zachování platnosti

Článek 11 odst. 2

- Osoby či zástupci se v okamžiku uzavření smlouvy **nenachází ve stejné zemi**
- I tam, kde nelze zjistit, zda se nacházeli v různých zemích
- Není nutné zjišťovat, **kde** skutečně došlo k uzavření smlouvy
- Tři rovnocenní hraniční určovatelé
- **Právo rozhodné pro smlouvu**
- **Právo státu, kde se nacházela** některá ze **stran** nebo jejich **zástupce** v okamžiku uzavření smlouvy (fyzická přítomnost v okamžiku, kdy činí relevantní projev vůle)
- Právo státu, kde měla některé ze **stran** v okamžiku uzavření smlouvy **obvyklý pobyt**

Článek 11 odst. 3

- Jednostranná právní jednání vyvolávající právní účinky týkající se **existující** či **zamýšlené** smlouvy (např. nabídka, přijetí, odstoupení od smlouvy, výpověď, prominutí dluhu)
- Tři rovnocenní hraniční určovatelé
  - Právo rozhodné pro smlouvu
  - Právo státu, kde bylo jednání učiněno
  - Právo státu, kde má jednající osoba obvyklý pobyt

Článek 11 odst. 4

- Spotřebitelská smlouva ve smyslu čl. 6
- I na jednostranná právní jednání
- Odst. 1 – 3 se nepoužijí
- Právo státu, kde má spotřebitel obvyklé bydliště
  - I když bylo zvoleno jiné právo pro spotřebitelskou smlouvu dle čl. 6 odst. 2

Článek 11 odst. 5

- Smlouvy, jejichž předmětem je **věcné právo** nebo **nájem nemovitosti** (viz čl. 4 odst. 1 písm. c) a d))
- I jednostranná jednání
- Smlouvy musí vyhovět formálním požadavkům:
  - **Práva země, kde se nemovitost nachází**
  - Ustanovení obsahující tyto požadavky jsou **imperativní** (rozhoduje právo státu, kde se nachází nemovitost) – v ČR § 560 obč. zák.
- Ostatní formální požadavky – odst. 1 - 3

Zastoupení

- Dle jakého práva posoudit, zda jednání bylo platně učiněno s účinky pro danou osobu, pokud bylo učiněno zástupcem
- Nelze použít kolizní normu, která určuje právo rozhodné pro právní jednání činěné zástupcem
- Smluvní x zákonné zastoupení

Smluvní zastoupení

- **Smlouva o zastoupení** (vztah mezi zmocnitelem a zmocněncem) – nařízení Řím I
  - Nařízení Řím I vylučuje ze své působnosti - zda může zmocněnec zavazovat vůči třetí osobě osobu, na jejíž účet tvrdí, že jedná => ZMPS (§ 44)
- Právní jednání učiněné zmocněncem má účinky pro zastoupeného, pokud odpovídá některému z právních řádů uvedených v § 44 odst. 2 a 3
- Forma plné moci (§ 44 odst. 4)
- Právní poměr mezi osobou, která jednala bez zmocnění (překročila zmocnění) a třetí osobou (§ 44 odst. 5)

Příklad

- *Pan Varga s obvyklým pobytem na Slovensku jako zmocnitel uzavře dohodu o zastoupení s panem Beránkem s obvyklým pobytem v České republice (zmocněnec). Pan Beránek uzavře jménem pana Vargy v České republice smlouvu s panem Gruberem s obvyklým pobytem v Rakousku. Součástí této smlouvy je volba rakouského práva.*
- Právo rozhodné pro smlouvu o zastoupení i pro smlouvu mezi panem Vargou a panem Gruberem se určí podle kolizních norem obsažených v nařízení Řím I.
- Na otázku posouzení toho, zda jednání pana Beránka (uzavření smlouvy) skutečně zavazuje pana Vargu dopadá ustanovení § 44 odst. 2 a 3 ZMPS. Musely by tak být naplněny podmínky buď českého nebo slovenského nebo rakouského práva. Totéž by platilo pro formu plné moci.

Příklad

- *Pan Beránek z přechozího příkladu je panem Vargou zmocněn uzavírat smlouvy v ČR pouze osobami s obvyklým pobytem v ČR. Uzavře však smlouvu s panem Gruberem s obvyklým pobytem v Rakousku, čímž překročí zástupčí oprávnění.*
- Nejprve je nutné zjistit, zda jednání pana Beránka skutečně nezavazuje pana Vargu (dle práva určeného na základě § 44 odst. 2 a 3); pokud ne
- Vztah mezi panem Beránkem a panem Gruberem - § 44 odst. 5 (české právo)

Zákonné zastoupení (§ 44 odst. 1)

- Vznik a účinky zastoupení, rozsah zástupčího oprávnění, trvání, zánik (x přípustnost zastoupení – právo rozhodné pro právní jednání)
- Nespadá sem: zastoupení osobou pověřenou určitou činností při provozu obchodního závodu (§ 45), zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu (§ 30), opatrovnictví fyzické osoby a poručenství (§ 34 – 37, § 65), zastupování dětí rodiči (Haagská úmluva o ochraně dětí)
- Zastoupení členem domácnosti, opatrovnictví právnické osoby, jednání jiné osoby v provozovně podnikatele

Příklad

- *Společnost ABC (sídlo v České republice) jako kupující uzavřela smlouvu o koupi tří nákladních aut se společností XYZ (sídlo v Rakousku). Společnost XYZ auta dodala, společnost ABC nezaplatila kupní cenu. Společnost XYZ podala žalobu u českého soudu. Společnost ABC v době zahájení řízení „nemá nikoho, kdo by za ni jednal“, soud jí jmenuje opatrovníka.*
- Na opatrovnictví zde dopadá § 44 odst. 1 ZMPS – bude se řídit českým právem

§ 45 ZMPS

- Prokura, pověření činnosti při provozování obchodního závodu
- Účinky právního jednání na základě prokury/pověřené osoby pro zastoupeného (podnikatele)
- Právo státu, kde má sídlo nebo obvyklý pobyt osoba, která prokuru udělila/právo státu, kde má zastoupený obchodní závod, pobočku či provozovnu, při jejichž provozování dochází k činnosti pověřené osoby
- Subsidiárně
  - Právo státu, kde prokurista/pověřená osoba právně jednala se třetí osobou
  - Právo státu, kde se nachází nemovitost, týká-li se jednání nemovitosti
- I zde se použije § 44 odst. 5